

Posudek na disertační práci:

Název práce: Institucionalizace českého stranického systému po roce 2002
Autor práce: PhDr. Vladimír Hanáček, Ústav politologie, FF UK
Autor posudku: PhDr. Petr Just, Ph.D., Katedra politologie a humanitních studií MUP

Problematika politického stranictví představuje nevyčerpatelnou zásobárnu politologických témat vhodných k analyzování a rozebírání z různých úhlů pohledů a prostřednictvím různých konceptů. Zejména jde-li o aplikaci klasických teoretických stranicko-politických konceptů na konkrétních empirických případech. Aktuálnost a naléhavost politologického výzkumu v této oblasti podporuje i sama skutečnost, že vývoj politických stran a stranických systémů je v prostoru postkomunistické střední Evropy (ale zdaleka nejen zde) velmi dynamický a přináší nové a nové možnosti zkoumání. A právě do této oblasti spadá i předkládaná disertační práce PhDr. Vladimíra Hanáčka.

Ústředním tématem doktorandovy disertační práce je aplikace teoretického konceptu institucionalizace stranického systému amerického politologa Scotta Mainwaringa na vývoj českého stranického systému od roku 2002 do současnosti, respektive do obsahové uzávěrky textu v roce 2017, kdy proběhly poslední volby do Poslanecké sněmovny. Mainwaringova koncepce tvoří základní stavební kámen teoretické části předkládané disertační práce, je však vhodně doplněna ještě dalšími relevantními koncepcemi a přístupy jiných autorů – ať už staršími či novějšími, ať už jsou z pera zahraničních či tuzemských autorů.

Struktura Hanáčkovy textu je logická, byť v úvodu mohla být širěji definovaná výzkumná problematika, zejména v podobě stanovení konkrétních výzkumných otázek či podrobnějšího (a možná i ambicióznějšího) formulování cílů. Po představení teoretických konceptů autor seznamuje čtenáře se základními etapami vývoje stranického systému, a to včetně exkurzu do období před rokem 2002. Klíčová pozornost je ale logicky věnována období po roce 2002, hlouběji pak autor rozebírá okolnosti voleb do Poslanecké sněmovny v letech 2010, 2013 a 2017, což je pochopitelné vzhledem k zásadnímu dopadu, které tyto volby měly jak na jednotlivé aktéry stranického systému, tak na stranický systém jako celek. V této části se autor snaží vyhodnotit podobu českého stranického systému dle hlavních klasických teorií

stranických systémů (J. Blondel, G. Sartori, P. Mair). V určitých ohledech však může být matoucí, že výklad vývoje stranického systému autor zahajuje rokem 1996 (viz podkapitola 3.1, napočítáme-li krátký, zhruba půlstránkový souhrn na úvod kapitoly 3), ale pro hodnocení stranického systému prismatem výše uvedených teorií si vzal jako referenční začátek hned rok prvních polistopadových soutěživých voleb – 1990 (viz podkapitola 3.7). Rovněž názvy a obsah jednotlivých podřízených podkapitol občas nereflektují název nadřazené kapitoly / podkapitoly. Například podkapitola č. 3.7 nese název Typologie stranického systému v letech 1990-2010, ale dvě z jejích podkapitol – 3.7.4 a 3.7.5 – do časového vymezení dané názvem nadřazené podkapitoly vlastně nezapadají.

Klíčové pro dosažení hlavního cíle práce jsou následně kapitoly 4 až 6, které jak svým rozsahem, tak hloubkou zpracování práci – logicky – zcela dominují. V nich autor analyzuje jednotlivé politické strany v období vymezeném referenčním rámcem této práce s cílem dospět k určení stupně institucionalizace stranického systému. Vymezené období let 2002 až 2017 přitom zahrnuje řadu klíčových vývojových mezníků a událostí, které vedly ať už k dílčím či systémovým proměnám českého stranického systému. Za všechny můžeme jmenovat například proměnlivou míru volatility, velmi důležitý nástup nových stranických aktérů zejména tzv. business-firm parties, s tím úzce související nástup stran s různými úrovněmi vnitrostranické institucionalizace, v posledních letech i výrazné zvyšování počtu relevantních politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně a s tím spojená proměna ideologické vzdálenosti ... ale i řada dalších. Ty všechny a mnohé další autorem analyzované faktory přitom měly (a stále mají a patrně do budoucna ještě budou mít) zásadní dopad na hodnocení míry a stupně institucionalizace stranického systému.

Analýza je postavena na dobře zvládnuté faktografické základně, stejně jako vhodné aplikovatelnosti základních atributů institucionalizace. Závěry, ke kterým autor dochází, tak mají svoji relevanci a jsou v souladu s cíli stanovenými v úvodu práce, byť jak jsem uvedl výše, mohly být cíle definovány více ambiciózněji. Autor by pro naplnění více ambiciózních cílů stoprocentně měl schopnosti. I vzhledem k proměně stranického systému po roce 2010, kdy dle autorových závěrů došlo k oslabení stranické institucionalizace v českém stranickém systému, bude i do dalších let toto téma stále aktuální. Práce tak může sloužit jako určitý odrazový můstek i pro případný navazující výzkum.

Autorova práce je postavena na bohaté zdrojové základně, a to jak pokud jde o základní teoretické texty a studie, včetně jejich kritik, interpretací a podobně, stejně jako odborných publikací analyzujících konkrétní stranicko-politické reálie České republiky po roce 1989. Odkazy a poznámkový aparát svojí četností i formou odpovídá standardům pro tento typ textů. Občas se objevují určité drobné formální chyby (občasné vynechání odsazení odstavců, rozhozené číslování stránek v obsahu, menší typografické chyby).

Celkově ale práce splňuje nároky kladené na disertační práce, proto jednoznačně doporučuji přistoupení k obhajobě a v případě úspěšně a kvalitně zvládnuté obhajoby navrhuji hodnotit stupněm „prospěl“.

V Praze dne 1. července 2019

Petr Just, v.r.